

UKA 2015/96
17. november 2015
Peter Olsen

Siunnersuisoqarfimmik inunnik akiitsoqartunik siunnersuisinnaasumik ikiuisinnaasumillu pilersitsinissamut periarfissat pillugit nalunaarusiornissaq pillugu Naalakkersuisut peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut. Siunertaasusaaq tassaavoq akiitsut annikillisarniarlugit immikkut ilisimasallit ikiortigalugit akiitsoqartunik akeqanngitsumik siunnersuisarnissaq. Nalunaarummi taamatut siunnersuisoqarfimmi suliasat suuneri aammalu immikkut ilisimasallit tassunga iluaqutigineqarsinnaanersut nassuiarneqassapput, kiisalu taamatut siunnersuisoqarfiliorterup ingerlanneqarnera Landskarsimut qanoq ukiumut akeqarumaarnersoq. Nalunaarusiaq 2016-imi ukiakkut ataatsimiinnissaq sioqqullugu naammassereerneqarsimassaaq.

(Inatsisartunut ilaasortaqa Naaja Nathanielsen, Inuit Ataqatigiit)

Naaja H Nathanielsenip Inuit Ataqatigiit oqaluuserisassanngortitaanut, qulaani pineqartumut matumuuna Inuit Ataqatigiit imatut oqaaseqaateqassaagut.

Siullermik Naaja Nathanielsenimut qujanarujussuaq, uunga siunnersuummut soqutiginarluinnartumut, pissanganarluinnartumullu, immaqalu inuiaqatigiinnut pingaaruteqarluinnarsinnaasumut.

Nunatsinni innuttaasut pisortanut akiligassaat ullumikkut ataatsimut katillugit ikinnerpaamik 1.milliard kr. Missaaniipput. **1.milliard kr missaaniipput amerlanerunngikkunilluunniit. Assaa 1.milliarder kr. Ingasappoq ingasangajappoq.**

Danmarkimiusuupput assigiinnassagaluarpa 90 milliarder kr missaani nalinganut innuttaasut pisortanut akiitsoqartut. **90 milliarder kr. Assaa ingasappoq ingasangajappoq !!**

Aamma maani nunatsinni 1 milliarder kr *amerlasoorparujussuupput*; ukiumut kaaviiartittakkavut 6 milliarder kr-nit missaaniittut qiviassagaanni. Ukiumut kaaviiartittakkatta 17 %-iata missaat innuttaasut akiitsorivaat. Ingasappoq ingasangajappoq.

1 milliarder kr aningaasarpassuupput; mittarfissuit marluk, atuarfiit ikinnerpaamik tallimat, meeqqerivippassuarnillu sanaartorneqarsinnaagaluartunut 1. millarder kr. Taamatut naleqarput.

1 milliarder kr aningaasarpassuupput soppassuarnik pilersitsiviusinnaagaluartut nunatsinnut, innuttaasunullu iluaqutaasinnaagaluartunut.

Tassa kisianni eqqaannarpagut, isiginnaaginnarpagullu.

Ajoraluartumik ullumikkumut tikillugu, nunatsinni innuttaasut pisortanut akiitsui suli amerligaluttuinnarput, ilimananngilluinnarqissaarlunilu ukiuni tulluittuni susoqanngippat allannguuteqartoqarsinnaaneranik ikileriaateqarsinnaaneranilluunniit.

Akiitsut amerlanerpaartaat tasaanerupput soorlu; ESU-mut akiitsut, meeqqat tapiinut akiligassat, inigisamut akiligassat, meeqqerivinnut akiligassat soppassuarnullu allanut akiitsorpassuit.

Akiitsoqalertarneq assigiinngitsorpassuarnik peqquteqarsinnaasoq tamatta nalunngilarput, inummiit inummut piffimmiillu piffimmut assigiinngitsorujussuusinnaasarluni.

Suliffissaarussimanerminngaaniit pissuteqarsinnaavoq, tassanngaannaq napparsimalersimanerminngaaneersinnaavoq, ilinniariarluni aallarsimanermingaaneersinnaavoq, toqusoorsimanerminngaaniilluunniit tunngaveqarsinnaalluni.

Aningaaseriviit immikkut ittumik siunnersuisinnaanerat eqqaassanngikkaani....

Akiligassaalersoq pillugu akiitsoqartup akiitsoqarfigineqartullu akornanni oqaloqatigiittarnerit, isumaqatigiinniartarnerillu qaqutigoortuunikuusimagunarput, tusarsaavallaartorsuunikuunngillat; taavami akiitsoq akilerneqanngitsoorpat taava akiitsoq taanna qanoq ilillugu akilersinniarnegarsinnaava; ataatsikkut akilersinneqassava? Imaluunniit naafferarlugu - agguataarlugu akilersorneqarsinnaava?

Susoqanngippammi? Akiliisoqanngippat qanoq kinguneqartitsisoqartassava?

Akiitsoqalernaveersaartitsinissaq pillugu suliniutit qaammarsaatigineqartullu ullutsinni kiisami ersarissigaluttuinnarsimapput. Tamanna assut nuannerpoq, assersuutigiinnarlugu PBS ukiuni kingullerni nunatsinni saqqummeraluttuinnarsimavoq, PBS-lu aqutugalugu akiligassaminnik akiliisalersimasut amerligaluttuinnarnerarlugit oqariartuuteqartoqartalerna assut nuannerpoq.

Taamaakkaluartorli suli amerlavallaarujussuarput PBS-mik atuisuunngitsut, kissaatiginaraluaqaarlu innuttaasut amerlanerpaartaasa PBS aqutugalugu akiligassaminnik akiliisalermissaat.

Akiitsorpassuagummi taarsersinnaasariaqarpavut qimarratigiinnarsinnaanngilavut.

PBS pitsaanerpaavoq qularnaannerpaavorlu. Aallartinneq pisariitsunnguuvuq pitsassuullunilu. Aningaaserivinnut sullissivinnuunniit saaffiginnilluni ajornanngitsuaqqamik aaqqinneqarsinnaavoq aallartittoqarsinnaavorlu. Neriuppungalu innuttaasut amerlanerpaartaat PBS aqutugalugu akiligassaminnik akiliisalerumaartut.

Tassa kisianni qanorluunniit, sunaluunniit taama ajornanngitsigisumik aaqqinneqarsinnaanngitsoq tamatta nalugunangilarput aamma taamaappoq akiliisitsiniartarnermut tunngasoq; akiliisitsiniartarneq taamak pisariitsigisumik ajornanngitsigisumillu aaqqinneqarsinnaanngilaq. Sumiikkaluaruttaluunniit.

Allatut eqqarsarluni akiliisitsiniartarneq aaqqissuunneqartariaqalerpoq!

Ilisimavarput naalakkersuisut 2016-miit atuutilertussamik "Ilanngaassivimmik" taallugu akiitsunik akiliisitsiniartalerlutik pilersaaruteqartut. Ilimagineqarporlu ukiuni tulliuttuni, ukiumit ukiumut agguaqatigiisillugu 30 mill.kr. missaani ukiumut isertinneqartalersinnaasut.

Isumassarsiaq pilersaarutaasorlu - siunertaasoq imminerminik ajoquteqanngilluinnarpoq assortugassaannngilarlu. Apeqqutaaginnalerporlu qanoq ilillugu tamanna piviusunngortinneqassanersoq qanorlu ingerlanniarnegarnersoq; eqqortuliornerunersoq, qularnaatsuliornerunersorluunniit pissanganassaaq paasisaqarfigissallugu.

Akiliisitsiniartarneq qanga kommunip nammeneq ingerlatarisarnikuusimavaa, 2009-mi kommunerujussuit pilersinneqarnerisa kingorna akiliisitsiniartarneq qitiusumut Nuummumut nuunneqarnikuuvuq.

Naatsumik oqaatigalugu taamani akiliisitsiniartarnerup qitiusumut nuunneqarsimamera naammagittaalliutaanikuusimaqaaq. Suli ullumikkumut tikillugu naammagittaalliutigineqarpoq, neriunniartalu akisussaaffik tamanna piaartumik kommuninut utertinneqarumaartoq. Akiitsut amerligaluttuinnarnerannut ilaatigut tamanna aamma pissutaatinneqartarmat.

Tassa ullumikkut nunatsinni akiliisitsiniartarnermut tunngatillugu, periutsinut tunngassuteqartut uani taamaalillunga eqqaalaarpakka.

Nunattami avataani taava qanoq iliortoqartarpa? Akiligassallip akiligassani akilerniassammagu nunani allani qanoq periuseqartoqartarpa? Immaqa nunanut allanut isumassarsior-toqarsinnaagaluarpog misilittagaat qanoq ittuunersut paasinialugit. Immaqa uffa isumassanik nutaanik pitsaasunillu tunniussaqaarsinnaassagaluartut?

Assersuutigalugu Island qiviarutsigu.

Naluneqanngitsutut Island aningaasarsiornikkut nakkaattoorujussuarnikuuvoq 2009-ikkunniit 2012 – 13-ip tungaanut. Taamanikkut inuppassuarnut ajunaarnersuartut taaneqarsinnaasumik kinguneqarsimasumik.

Aningaaseriviit aningaasaataaruteriataarput, akiitsullit akiitsuminnik akilersuisinnaajun-naariataarput, pigisallit pigisaminnit annaasaqartut, illuminnit biiliminnilluunniit arsaagaasut akiliisinnaajunnaartut, aningaaserivimmiittuutiminnillu annaasaqartut amerlalluinnaqqis-saarput; ilaqutariippassuarnut aningaasarsiornikkut ajunaarnersuartut taaneqarsinnaasumik Islandermiut nalaanneqarsimapput, inuiattut inuttullu ataasiakkaatut annertuumik anersaakkut timikkullu naleqangaatsiartumik eqqorneqaataangaartumillu.

Inuit ataasiakkaat ajunaarnersuartut ittumik eqqorneqarsimasut nakkaannaqqunagit tamanna pillugu Islandimii naalakkersuisut aalajangersimapput aningaasarsiornikkut nakkaattoornerup kingunerisaanik eqqorneqarsimasut, akiitsoqalersimasullu ombudsmandeqarfissaanik pilersitsiniarlutik. Tamannalu tassa pilersinneqareersimalerpoq.

Akiitsullit ombudsmandianut saaffiginninneq siunnersorneqarnerlu akeqanngilaq.

Ombudsmandi assorsuaq atorluarneqarsimavoq saaffiginnittoqarluartarsimavorlu.

Akiitsullit ombudsmandiata – illersuisuata – suliassarivaa akiitsulinnik oqaloqateqarnissaq, siunnersuinissarlu, akiitsoqalersimaneq qanoq ilillugu anigorneqarsinnaanersog pillugu siunnersuineq iliuusissamillu pilersaarusiortarneq.

Apeqqutaalluni tunuliaqutaasog sunaanersog akiitsulik akiitsuminut naleqquttumik aniguniarnissaminut siunnersorneqartarpoq.

Taamatut akiitsulimmut siunnersorneqarnissamik ikiorneqarnissamillu periarfissiinerup takutissimavaa taamatut aaqqiinerup iluaqutaasimanera, akiitsullu annikilliartulersimanerannik kinguneqarluarsimanera tamanit oqariartuutigineqarsimalluni.

Islandermiut taamatut aaqqiisimanerat assorsuaq soqutiginarpoq paasisaqarfigerusunnarlunilu. Nunatsinnimita tamanna atorneqarsinnaanerpa misilinneqarsinnaanerpaluunniit?

Taamaattumik Naaja H. Nathanielsenip siunnersuutaa Inuiat Ataqtigiinniit nuannaralugulu qujarullugu tiguarput.

Misissorniartigu paasiniarniartigulu maani nunatsinni akiitsullit ombudsmandianik pilersitsisoqassagaluarpog kingunissai qanoq ittuussanersut? Paasiniarniartigu pilersitsinissamut tunngavissaqassanerluta. Paasiniarniartigu pilersitsissagutta iluaqutaassanersog atorsinnaanersorluunniit.

Immaqa uffa pinngitsaaliineq aqqutigalugu akiliisitsiniarnermiit siunnersorteqarneq aqqutigalugu akiliisitsiniartarneq pitsaanagerusinnaaruttortoq?

Tamanna paasiniarniartigu.

Tamanna pillugu taamatut oqaaseqarluta, inatsisartunut ilaasortap Naaja H. Nathanielsenip siunnersuutaa matumuuna Inuit Ataqtigiinniit akueraarput, ataatsimiisitaliamullu taamatut isikkoqartillugu ingerlateqqillutigu.

Qujanaq